

О. С. Салтицький
студ. III курсу
спеціальність «Право»
Науковий керівник: ст. викл. Є. М. Корнеєва

ВПЛИВ РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ НА ПЕРЕБІГ СТРОКУ ПОЗОВНОЇ ДАВНОСТІ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ

Позовна давність є періодом часу, протягом якого суб'єктивне право можна захищати в судовому порядку [1]. Це означає, що зацікавлена сторона може вимагати вирішення матеріально-правових спорів з іншою стороною, або вимагати задоволення матеріально-правових вимог у судовому порядку.

Позовна давність – це правова концепція, яка встановлює обмеження на право особи звернутися до суду з позовом. За сучасним цивільним правом, позовна давність визначається строком, протягом якого особа може звернутися до суду з позовом щодо певної правової проблеми. Якщо цей строк сплив, то особа втрачає право на звернення до суду та вимогу задоволення своїх прав.

Значення позовної давності полягає в тому, що вона забезпечує захист права від неправомірних вимог, що можуть бути заявлені через довгий період часу. Позовна давність допомагає уникнути ситуації, коли особа може звернутися до суду з позовом через десятиліття після виникнення правової проблеми, що може створити невизначеність та нестабільність у правовому полі [2].

Крім того, позовна давність є важливим фактором для підвищення ефективності та швидкості судових процесів. Завдяки встановленню строку, протягом якого можна звернутися до суду з позовом, судові процеси можуть бути більш швидкими та ефективними. Це дає змогу уникнути затримок у вирішенні правових проблем та забезпечити стабільність у правовому полі.

Одним з проблемних питань позовної давності є те, що багато фізичних осіб не обізнані щодо правил перебігу строку позовної давності тому вони можуть втратити право на захист, навіть не знаючи про це.

На нашу думку, для вирішення проблеми необхідно здійснювати постійну роботу з просвітницької роботи з громадськістю щодо позовної давності та строків її дії. Наприклад, проводити кампанії зі збору та поширення інформації про позовну давність та строк дії, а також відповідати на запити громадян щодо цих питань. Крім того, можна використовувати нові технології та інструменти для полегшення доступу до інформації про позовну давність та строк дії. Наприклад, створення спеціальних онлайн-ресурсів з інформацією про позовну давність та строк дії, які будуть доступні громадянам та іншим зацікавленим особам. Також можна використовувати різноманітні механізми для попередження громадян про наближення терміну позовної давності, наприклад, через повідомлення на мобільний телефон або електронну пошту.

Іншим проблемним питанням є визначення обчислення перебігу позовної давності щодо вимог, що стосуються прав та обов'язків, які успадковуються внаслідок універсального правонаступництва [3]. Якщо законодавець визначив порядок задоволення вимог кредиторів спадкодавця у ст. 1281, 1282 ЦК України, то щодо захисту спадкоємців, які успадкували право вимоги спадкодавця як кредитора, не визначив жодних механізмів та способів. Хоча ЦК України визначено, що незалежно від часу прийняття спадщини вона належить спадкоємцеві з часу відкриття спадщини (ч. 5 ст. 1268 ЦК України), проте він не може здійснювати жодних дій щодо спадщини, зокрема, пред'являти вимоги до боржників спадкодавця, поки не отримає правовстановлюючих документів як власника цих прав (наприклад, відчужувати нерухоме майно спадкодавця спадкоємець зможе з моменту державної реєстрації переходу права власності на це майно). Процедура спадкування включає не лише 6 місяців для прийняття спадщини, а також час для переоформлення правовстановлюючих документів на спадкоємця, який починається після спливу 6 місяців для прийняття спадщини. Отже, за цей тривалий час спадкоємець може пропустити строк позовної давності для пред'явлення успадкованих вимог до боржника [4, с. 102]. На наш погляд, з метою захисту успадкованих прав спадкоємців варто доповнити перелік підстав зупинення перебігу строку позовної давності ще однією обставиною: перебіг позовної

давності зупиняється на період переходу прав та обов'язків від спадкодавця до спадкоємців із моменту відкриття спадщини.

Отже, позовна давність є важливим питанням у цивільному праві, яке має бути розглянуте з увагою та детальним аналізом. Шляхи вирішення проблем, пов'язаних із позовною давністю, полягають у проведенні просвітницької роботи з громадськістю та вдосконаленні законодавства в цій сфері.

У період введення режиму воєнного стану в Україні, строк позовної давності не тільки не втрачає своєї значущості, а навпаки, стає ще більш важливим. Так, в Україні, режим військового стану було оголошено указом Президента України, який був встановлений на період 30 днів, починаючи з 24 лютого 2022 р. [5]. Пізніше, режим воєнний стан було продовжено.

Під час дії в Україні режиму воєнного стану позовна давність обчислюється відповідно до загальних правил визначення строків, включаючи правила обчислення позовної давності. Однак ЦК України передбачає спеціальний порядок перебігу позовної давності в час режиму воєнного стану – зупинення перебігу позовної давності.

Важливо зауважити, що зупинення перебігу позовної давності, яке передбачене ЦК України, не означає буквальне зупинення часу, оскільки час як фізична категорія є безперервним. Замість цього, зупинення позовної давності означає зарахування або не зарахування певних відрізків часу, залежно від обставин, визначених законом, при обчисленні позовної давності. Таке зупинення вказує на те, що певний період у часі, за певних обставин, не враховується при обчисленні позовної давності.

Так, відповідно до пункту 4 частини 1 ст. 263 ЦК України, традиційно передбачалося, що перебіг позовної давності зупиняється лише у випадку, якщо позивач або відповідач перебувають у складі Збройних Сил України або в інших створених відповідно до закону військових формуваннях, що переведені на воєнний стан. Ця стаття ЦК України встановлює дві необхідні умови для зупинення позовної давності під час дії воєнного стану в країні. Перша умова полягає в тому, що позивач або відповідач має перебувати в складі Збройних Сил України або в інших військових формуваннях, створених відповідно до закону. Друга умова полягає

в тому, що Збройні Сили України або інші військові формування, у яких перебуває позивач або відповідач, мусять бути переведені на воєнний стан.

15 березня 2022 р. був прийнятий Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період воєнного стану» [6]. Згідно з нововведеннями, у період дії воєнного стану на території України, позовна давність, що передбачена статтями 257–259, 362, 559, 681, 728, 786 та 1293 ЦК України, продовжується на весь термін дії воєнного стану. Не зважаючи на продовження строків, перебіг позовної давності, що припадає на період дії воєнного стану, не зараховується при обчисленні строку давності.

На основі прийнятого 15 березня 2022 р. Закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану» позовна давність встановлених статей Цивільного кодексу України продовжується на період дії воєнного стану. Отже, не лише перебування позивача або відповідача в складі Збройних Сил України або інших військових формувань є причиною зупинення позовної давності, але й сам факт введення воєнного стану.

З 24 лютого 2022 р., якщо позивач або відповідач перебуває в складі Збройних Сил України або в інших створених відповідно до закону військових формуваннях, перебіг позовної давності зупинився. З 15 березня 2022 р. зупинка перебігу позовної давності стосується будь-яких зацікавлених у судовому захисті осіб. Перебіг позовної давності зупиняється на весь час існування воєнного стану. При цьому, перебіг строку захисту порушеного, оспорюваного або невизнаного суб'єктивного права в судовому порядку продовжитья лише від дня припинення останнього, з урахуванням часу, що минув до його зупинення.

Отже, воєнний стан має вплив на позовну давність та вносить певні корективи у її обчислення. Зокрема, умови воєнного стану можуть призвести до зміни строків давності на подання позовних заяв, зокрема, шляхом їх припинення або призупинення внаслідок певних обставин та особливостей.

Список використаної літератури

1. Цивільний кодекс України : Закон України від 16 січ. 2003 р. № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 11.04.2023).
2. Горецький О. Особливості позовної давності в різних категоріях справ. Liga zakon : вебсайт. URL: https://jurliga.ligazakon.net/analytics/199650_osoblivost-pozovno-davnost-u-rznych-kategoriyakh-sprav (дата звернення: 11.04.2023).
3. Спасибо-Фатєєва І. В. Позовна давність: коментар судової практики. Харків : Цивілістична платформа. 2016. 148 с.
4. Романюк В. А. Проблеми правового регулювання підстав зупинення перебігу строку позовної давності. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2017. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/34606/1/ПРОБЛЕМИ%20ПРАВОВОГО%20РЕГУЛЮВАННЯ%20ПІДСТАВ.pdf> (дата звернення: 11.04.2023).
5. Про введення воєнного стану в Україні : Указ Президента України від 24 лют. 2023 р. № 64/2022. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397> (дата звернення: 11.04.2023).
6. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період воєнного стану : Закон України від 15 бер. 2023 р. № 2120-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2120-20#Text> (дата звернення: 11.04.2023).